

РЕЦЕНЗИЯ

на научните трудове, преподавателска и художествено-творческа дейност на
доц. д-р КРАСИМИРА ГЕОРГИЕВА ФИЛЕВА - РУСЕВА

Рецензент: проф. д-р Севдалина Илиева Димитрова
ШУ „Епископ К. Преславски”, ДИКПО-Варна

Относно участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“
по област на висше образование 1. Педагогически науки,
професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ...
(Методика на обучението по задължително пиано)

Обявен законно в Държавен вестник, бр.52 от 05.07.2022 г.)

1. Общо представяне на получените материали

Със заповед на Ректора на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев" съм определена за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ в АМТИИ по област на висше образование 1. Педагогически науки; професионално направление 1.3. Педагогика на обучение по... (Методика на обучението по задължително пиано) за нуждите на факултет „Изящни изкуства“ към АМТИИ. За участие в обявения конкурс е подала документи като единствен кандидат доц. д-р Красимира Георгиева Филева-Русева. Представеният комплект материали на електронен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев”. За рецензия са представени всички документи и справки, касаещи образование, образователна и научна степен, научно звание, преподавателска, научноизследователска, изпълнителска и административна дейност на кандидата, а така също цялата научна и научно-приложна продукция, която е прецизно подредена.

2. Кратки биографични данни на кандидата

Биографията на доцент Красимира Филева-Русева разкрива образ на един целеустремен, работлив и талантлив човек, изцяло отдаден на прекрасната си професия. Тя завършва средно образование в НУМТИ „Добрин Пеков”, а след това и висше образование в НМА „Проф. Панчо Владигеров“ със специалност „Пиано”. През 1983г. е вече дипломиран магистър по пиано, а през 1996 в СУ „Св. Климент Охридски“ успешно защитава докторската си дисертация на тема: „Преодоляване на сценичния дистрес”, за което ѝ е присъдена научната и образователна степен „доктор” по психология в СНС по психология към ВАК. От 28.05.1984г. до момента е преподавател в АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев”, гр. Пловдив. От 2014г. заема академичната длъжност Доцент по „Музикознание и музикално изкуство” Пиано (задължителен инструмент).

3. Обща характеристика на дейността на кандидата

Оценка на учебно-педагогическата дейност

Доц. д-р Красимира Филева-Русева има богат педагогически опит и 38 години трудов стаж в АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев", Пловдив. Тя е не само утвърден преподавател по Пиано (задължителен инструмент), а и по Съвременна клавирна култура и Анализ и интерпретация на клавирна литература. Не оставят никакво съмнение преподавателските ѝ способности и изяви – индивидуални и с нейни студенти. Неоспоримо доказателство за това са и наградите: Една от най-добрите статии на списание International Journal of Humanities and Social Science – статията „Необичайното звучене и драматургията в клавирните творби на Димитър Ненов” – 2013 г. Трета награда на Международен Московски онлайн Музикален Конкурс Русия, в дует с Дамян Йорданов – 20. 12. 2020г., Първа награда и златен медал на Sopravista International Online Festival-Contest “Future Stars”, Италия, в дует с Дамян Йорданов – 30. 01. 2021г., Първа награда и златен медал на Международния фестивал на изкуствата с конкурсен характер „Българската душа на святата земя“ - Израел, 25. 04. 2022г., Почетно споменаване от MAP International Music Competition, 2021г. Те будят уважение и уважение към труда на преподавателя и неговите студенти.

Доц. д-р Красимира Филева-Русева е член на ISME. Тя има участия и в национални и международни проекти: 2014, 2015, 2017, като Съставител, гост-главен редактор и рецензент на 3

специални броя на International Journal of Literature and Arts, издаван в САЩ. Сред авторите на статии има участници от България, Китай и Кипър.

Оценка на научно-изследователската и научно-приложната дейност

Широк спектър обхващат основните изследователски интереси на доц. Красимира Филева-Русева в областта на клавирно изпълнителство, методика на преподаване на пиано, урокът по музика в общообразователното училище, музикална теория, музикална психология, анализ на клавирна интерпретация, съвременна клавирна култура. Има научни публикации в специализирани научни издания, монографии, учебници и учебни помагала, научно-изследователски проекти, участия в научни конференции. Общо публикациите са над 200, а това е впечатляваща бройка, като изявите ѝ са не само в България, но и в Русия, САЩ, Япония, Индия, Германия, Украйна, Обединени арабски емирства, Турция, Гърция, Сърбия, Черна гора, Албания, Северна Македония.

Научната продукция, която е представила за рецензиране, надхвърля изискуемия минимум за заемане на академичната длъжност „Професор“. Особено впечатляващи са нейните монографии, на три от които съм и един от рецензентите. Те имат приносно значение за теорията и практиката. Темите в тях са подредени в определен логичен порядък. Определям ги като постижение и изключително полезни за цялата музикално-педагогическа колегия. Ще ги разгледам по години на издаване:

Монографията „Българска народна музика в камерното творчество на Николай Стойков“, издадена през 2016г., е 159с. В нея авторката прави много задълбочени анализи на създадени от Николай Стойков обработки на народни песни и инструментални мелодии. Обект на разбор са и произведения по народни образци. В изложението се проследява също и пресъздаването на особено ярки родопски народни песни на композитора. Акцентът на авторката е „Дуйни ми, лейни, бял вятър“ в осем произведения за различни изпълнителски състави. Анализирани са и красивите творби по цикъл от родопски песни. В края на всеки раздел на книгата ярко са осветлени характерните особености на различните обработки, като доц. Красимира Филева-Русева умело разкрива и органичната връзка, която композиторът създава между народната песен и авторския съпровод. В изводите тя умело обобщава характерните особености на стила на композитора, както и обичайно прилаганите похвати.

Впечатляваща е следващата монография: „Креативност и творчество в електронни учебници по музика“ (164с.). Създадена е през 2018г. и включва 10 раздела. В нея са анализирани творческите задачи в електронните учебници по музика за 1.-7. клас на общообразователното училище в България на издателските марки „Просвета“ и „Просвета плюс“ (авторски колектив с координатор проф. Пенка Минчева, в който участва доц. Красимира Филева-Русева). Ролята ѝ в авторския колектив включва вдъхновяващата работа по създаване на електронните учебници, така необходими за общообразователното училище, изпълнение на голяма част от клавирните произведения предвидени за възприемане, осигуряване на снимков материал, а за електронните учебници – още и подбор на изпълнители на част от примерите за слушане с народна музика. Смело мога да твърдя, че електронните учебници са стойностни и се харесват от учителите.

Хабилитационният труд на авторката, на който съм научен редактор, „Концепцията на пианиста-изпълнител за музикална творба“, състояща се от 198 с., е издадена през 2019г. Тя се състои от Увод и 5 раздела. В основата е вълнуващият процес на изграждане на изпълнителската концепция за музикалното произведение, на собственото тълкуване на творбата, както и множество разнообразни нетрадиционни методи за общо разширяване на интерпретаторския кръгозор и обогатяване на концепцията за конкретното произведение, подкрепени с разнообразни примери, които се представят за първи път. Авторката е засяга и проблемите за отговорността, която носи интерпретаторът. Предложени са и интересни идеи за натрупване на стиллова култура и изпълнителска ерудиция. В практико-приложен план, описанието на проведено учебно занятие

дава възможност да се проследи как реално се прилага конкретният метод и как той функционира. Представеният хабилитационен труд е не само ефективен, но и полезен за практиката.

Монографията „Анализ на клавирна интерпретация” се състои от 144с. и е създадена през 2019г. В тази монография се третира интересен проблем - това са идеите, които авторката адресира основно към изследователи с малък опит в разбора на изпълнение на музика. Те са насочени към интерпретатора, клавирния педагог, членовете на жури в конкурс, учителя по музика в общообразователното училище. Разгледани са обстойно и характерните задачи, които поставят някои типове изследвания, специфични подходи, като е предложен и подходящ ред на действия за постигане на успешен резултат. Структурата на всяко от тези проучвания следва естествените етапи на анализа на интерпретация. Приложени са и конкретни примери на обосновки на интерпретаторски виждания, които дават нови знания за специфични черти на изпълнителския профил на водещи клавирни, в това число и български интерпретатори.

Книгата „Ограничаване на сценичния дистрес” е издадена на основата на дисертационен труд, защитен през 1996 година. Тя се състои от 233с. и е издадена през 2019. В нея, въз основа на педагогическо наблюдение над сценичното поведение и качеството на изпълнение на 317 студенти, авторката прави много задълбочено изследване, като разглежда: подиумните стресови реакции и постижения в двете основни сценични стресови ситуации (концерт и изпит), на основата на отговори на анкетираните изпълнители от различни възрасти и с различен концертен опит, експеримент и педагогическо наблюдение над студенти. Тя прави сериозен музиколожки анализ на 56 рецитала и участия с оркестър на известни български музиканти, интервюирани концертни изпълнители, студенти и ученици за самочувствието им на концертния подиум. Включва собствена концертна практика и възможността да следи отблизо предконцертното поведение на колеги – преподаватели във висше училище по музика, с голям сценичен опит. Прави обстоен анализ на публикувани в пресата интервюта на 7 световно известни музикални изпълнители и педагози. Задълбочено проучва сценичната ситуация, като извежда факторите, които имат най-голям стресогенен ефект върху изпълнителя на музика и типове стресова реакция, които най-често провокират отделните концертни стресори, като ги класира по значимост. Така и достига до важни изводи, че субективните стресори преобладават по значимост пред обективните. Въз основа на това тя достига до важен извод, че сценичният стрес може да се повлияе от подходящо обучение. Във връзка с това, тя разработва и описва ефективен метод за ограничаване на негативните проявления на сценичния стрес при изпълнение на пиано, който е апробиран в практиката.

Следващата монография: „Развитие на въображението на учащия изпълнител на музика”, състояща се от 154с. е издадена през 2021г. В нея авторката разглежда отново методи, които прилага при обучението на студенти по пиано (задължителен инструмент), за развитие на въображението им. За да не бъде разработката твърде обемна, тя ограничава прегледа на методи до приложените само върху две пиеси – Валс оп. 64 №2 от Фр. Шопен и „Болната кукла“ от П. И. Чайковски и то само при един студент – Дамян Йорданов – изпълнител на българския народен музикален инструмент кавал и със специалност Дирижиране на народни състави, който до създаването на книгата е изучавал пиано, като задължителен инструмент в нейния клас. Книгата съдържа Увод и 6 раздела. В увода тя аргументира своя избор, актуалността и непреходността на темата за работа върху развитието на творческата фантазия на изпълнителя на музика, подбора на клавирен репертоар за обучение, включващо прогрес на въображението. Във втория раздел са описани материалите и методите на изследване. Сравнени и обосновани са разликите в прилагането на методи между двете пиеси. В трети раздел е проучена литература свързана с проблема, включваща авторитетни публикации. Методите на работа върху двете пиеси са обект на четвърти и пети раздел. Разгледани са в последователността, в която са приложени, като са посочени и някои промени, които възникват в хода на работата, а това позволява поэтапно проследяване на въздействието върху въображението на студента. В шести раздел са изброени

практическите доказателства за ефективността на приложените методи - наградите, които този нетрадиционен камерен състав, при който кавалът наподобява звучността на флейта, е завоювал до момента, и които продължават и след издаването на книгата.

Интерес представлява и студията **„Илюстративният материал в електронен учебник по музика за 6. клас на СОУ”**. Включените песни и задачи в учебника са многобройни, разнообразни, а илюстративният материал е богат, информативен, естетически въздействащ, с високо техническо качество и е използван с различни цели в електронното пособие. Илюстрациите, които са използвани, представляват схеми, снимки, подходящо украсени нотни партитури, както и видеоклип по преподавано музикално произведение, създаден от авторката чрез триизмерна компютърна анимация.

Доц. Красимира Филева-Русева е един от авторите на университетския учебник „Хармония за начинаещи” (в равностойно съавторство с проф. Пенка Минчева), издаден през 2016г., който е особено ефективен и полезен за практиката.

Не по-малко стойностни са и **статии**, представени от доц. д-р Красимира Филева-Русева. Те засягат теми от областта на нейните изследователски и преподавателски интереси и говорят за зрял професионализъм и педагогическо майсторство. **33 от тях издава в „За музиката с любов”,** издание на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев”. Прави впечатление разнообразната тематиката. Повечето от статиите са публикувани в чужбина. Тези от първия раздел представят анализи на клавирни и камерни миниатюри и цикли. Втората група статии е свързана с някои методи, които авторката е разработила за да направи обучението на своите студенти и ученици по-резултатно, по-творческо, по-интригуващо. В последната от тези статии са разгледани някои морални проблеми на преподаването на музикален инструмент. В трета глава са разкрити връзките между основни личностни качества на известни музиканти и специфичното в техния творчески продукт. Ценна е последната статия от тази група, която е до голяма степен автобиографична. Една вълнуваща форма на работа, която авторката прилага лично в индивидуалното обучение по пиано, а чрез учители по музика – и при масовото музикално възпитание: онагледяването на музикална творба с видеоклип. От многото свои публикации по въпроса тя избира точно тази статия, чийто вътрешен емоционален контраст допълнително хвърля светлина върху насоките на търсенията ѝ, солидната основа, върху която гради зримите образи и възможностите на метода. За седма глава подбира някои статии по разнообразни теми на учебни занятия в общообразователното българско училище, където смело разработва иновативни подходи, приемани с огромен интерес от учители и ученици. Последният раздел съдържа само една статия – нестинарския празник в с. Стоманово, Родопите. Всичко описано е видяно и почувствано от авторката. За ходенето по жарави и символиката на изпълняваните на този ден ритуали, чиито корени са във вярванията на древните траки, тя разказва много увлекателно, вълнуващо и интригуващо вниманието на читателя.

Оценка на художествено-творческа дейност

Доц. Красимира Филева-Русева има редица участия в България и чужбина – със симфоничен оркестър и солови, с белгийската певица Мария Клейманс – София – НДК, Пловдив – Балабанова къща. Издава Компактдиск „Български клавирни миниатюри“. Изготвя записи на произведения за пиано за учебните комплекти по Музика за 1.-7. клас на общообразователното училище, които са много ценни и полезни за обучението.

4. Научни приноси

Научно-изследователската, научно-приложна и художествено-творческа дейност на доц. д-р Красимира Георгиева Филева-Русева е несъмнена – демонстрация на високо професионална компетентност, професионална смелост и излизане над дребнотемията, поглед върху проблемите от висотата на глобалното и стратегическото мислене – от едната страна, а от друга – изключителна прагматичност и практичност на цялата продукция, личностна позиция на

ангажиран, търсещ преподавател, творец и изследовател със стил, авторитет и доказани сериозни постижения.

Теоретичните ѝ разработки са получили национално и международно признание и имат практическа приложимост. Повечето от тях са публикувани в списания и научни сборници от международни конференции, въз основа на които авторката е избрана за член на редакционния съвет на „Международный научный журнал“ - Москва – Харков – Астана – Виена и на „Вестник Томского государственного университета. Культурология и искусствоведение“ (индексиран в Web of Science). Това е сериозно натрупан опит за следващото стъпало в кариерното ѝ развитие. Значимостта им за конкурса за „Професор“ е безспорна.

5. Цитирания

Трудовете на доц. Красимира Филева-Русева са разпознаваеми. Научната им стойност, качество и приложение се потвърждават и от броя цитирания. Смело мога да твърдя, че представените за рецензиране трудове са много стойностни, с прецизен, лаконичен и точен в терминологично отношение език. Препоръчвам тяхното ползване при музикалното обучение на бъдещите учители по музика и в други университети в страната.

6. Критични забележки и препоръки – нямам такива.

7. Лични впечатления

Личните ми впечатления се основават на дългогодишно лично и професионално познание с доц. д-р Красимира Филева-Русева. В своята научна и преподавателска дейност тя винаги е следвала съвременните тенденции и подходи в обучението и се е придържала към високи научни критерии, а това я прави ценен професионалист. Като положителни личностни качества мога да посоча: етичност, отговорност, честност, коректност, човечност, почтеност, мотивираност и трудолюбие.

8. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Материалите, представени от доц. д-р Красимира Георгиева Филева-Русева отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагането му и съответния Правилник на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“. Тя е представила значителен брой научни трудове, публикувани след защитата на ОНС „доктор“ и заемането на академичната длъжност „доцент“.

Високият професионализъм, нейният поглед върху проблемите от висотата на глобалното с изясняване на детайлите, както и личностната ѝ позиция и актуалната, обемна и изключително значима научно-изследователска, художествено-творческа, практико-приложна дейност и тематика, ми дават пълно основание за положителна оценка и да предложа доц. д-р Красимира Георгиева Филева-Русева, която притежава необходимите качества, да бъде избрана на академичната длъжност „професор“. Препоръчвам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на „Изящни изкуства“ за избор на доц. д-р Красимира Георгиева Русева-Филева на академичната длъжност „професор“ в АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ... (Методика на обучението по задължително пиано).

30.10.2022г.

Рецензент:

(проф. д-р Севдалина Илиева Димитрова)